

Úřad práce v Mostě, pověřený koordinací státní politiky
zaměstnanosti v Ústeckém kraji, tř. Budovatelů 1989,
434 01 Most

e-mail: most@up.mpsv.cz

<http://www.upmost.cz>

ANALÝZA STAVU A VÝVOJE TRHU PRÁCE V ÚSTECKÉM KRAJI

v roce 2003

Předkládá: **JUDr. Jana Šmejcová**, ředitelka Úřadu práce v Mostě

Most, březen 2004

O b s a h:

- I. CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA KRAJE
  - I.1. Úvod – specifikace kraje, základní informace + mapa
  - I.2. Ekonomická, sociální a demografická situace
  - I.3. Silné stránky kraje
  - I.4. Slabé stránky kraje
- II. ZAMĚSTNANOST
  - II.1 Celková zaměstnanost
  - II.2 Volná pracovní místa
- III. NEZAMĚSTNANOST
  - III.1 Základní charakteristika vývoje nezaměstnanosti
  - III.2 Tok nezaměstnanosti
  - III.3 Struktura uchazečů o zaměstnání (vzdělání, věk, délka evidence, KZAM)
  - III.4 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání
    - III.4.1 Absolventi škol a mladiství
    - III.4.2 Uchazeči se ZPS
- IV. CIZINCI NA TRHU PRÁCE
- V. AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI
  - V.1 Vynaložené finanční prostředky na APZ
  - V.2 Nově vytvořená pracovní místa v rámci jednotlivých nástrojů APZ
  - V.3 Rekvalifikace
- VI. PROGNOZA VÝVOJE TRHU PRÁCE V DALŠÍM OBDOBÍ
  - VI.1 Předpokládaný vývoj z celorepublikového pohledu a zejména v kraji – očekávané ovlivňující celorepublikové a „místní“ faktory
  - VI.2 Nejvíce ohrožené skupiny uchazečů o zaměstnání a situace v nejohroženějších mikroregionech
  - VI.3 Dvě varianty možného vývoje nezaměstnanosti
- VII. Doporučení pro SSZ

I. CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA KRAJE

I.1 Úvod – specifikace kraje, základní informace + mapka

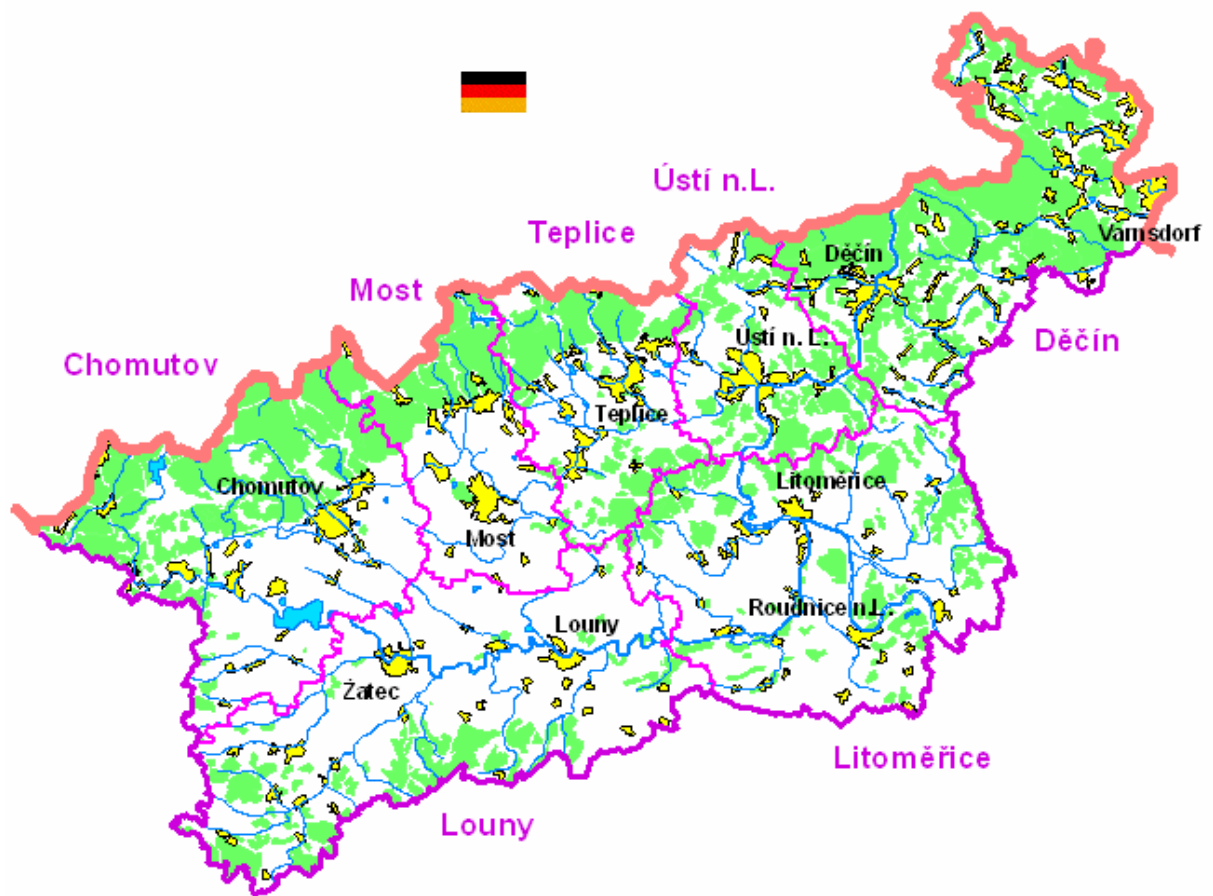
Ústecký kraj je tvořen sedmi okresy – Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem, Děčín, Litoměřice a Louny. Zaujímá prostor při severozápadní hranici ČR a hraničí se SRN - spolkovou zemí Sasko. Představuje asi 7% území ČR. Poloha kraje, je z hlediska postupné integrace do evropských struktur, blízkosti i dostupnosti Prahy a sousedních krajských center, významným potenciálním rozvojovým faktorem.

Výhodná je jeho pozice na hlavní evropské silniční a železniční dopravní ose z Berlína přes Prahu na Vídeň a jeho Labská vodní cesta. Koncentrace průmyslu i obyvatelstva představuje z hlediska ČR významný trh, dobře dostupný z Prahy i ze sousedního Sasko.

Podstatnou charakteristikou kraje je jeho vnitřní členitost a různorodost. Ta je primárně dána přírodními podmínkami, koncentrací obyvatelstva v pánevní oblasti a podél říčních toků a historickým vývojem.

V kraji lze vymežit čtyři oblasti, které se dosti významně od sebe liší svojí hospodářskou specializací, sídelní a sociální strukturou a mírou poškození životního prostředí:

- Pánevní oblast - typická koncentrací průmyslu s vysokou hustotou osídlení a většími městy, se specializací hospodářství na energetiku, těžbu uhlí a chemickou výrobu, patří sem okresy Chomutov, Most, Teplice a Ústí nad Labem.
- Zemědělská oblast - zejména okresy Litoměřice a Louny s nižším zastoupením průmyslu. Jejich střediska jsou relativně malá, a je zde nadprůměrné zastoupení menších venkovských sídel, v porovnání s průmyslovými oblastmi.
- Krušné hory – převážná část česko-saského pohraničí, dnes velmi řídko osídlený horský pás s velmi omezenými hospodářskými aktivitami.
- Průmyslová oblast – Děčínsko, Šluknovsko, část Ústecka – typická vysokou hustotou osídlení, převahou průmyslové výroby, poměrně kvalitní životní prostředí.

I.2 Ekonomická, sociální a demografická situace

Tabulka I/1 - Vývoj počtu trvale bydlících obyvatel

ukazatel	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002
počet obyvatel	827 151	827 300	819 712
z toho - v produktivním věku (15 - 60 let)	552 048	549 300	544 381
- věková kategorie obyvatel 0 -14 let	143 134	141 700	134 587

V kraji žije přes 819 tisíc obyvatel, což představuje asi 8% obyvatel v ČR. Počet obyvatel se postupně snižuje, jednak v důsledku migrace za prací jednak v důsledku převahy mortality nad natalitou. Průměrná hustota osídlení kraje je v rámci ČR nad průměrem. V pánevní oblasti je hustota přes 300 obyv./km². Naproti tomu v zemědělské oblasti, s vyšším podílem menších sídel, je průměrná hustota 76 obyv./km², v horských oblastech pod 50 obyv./ km². Počet obyvatel se v 90. letech téměř nezměnil, pokles porodnosti byl vyrovnáván migrací.

Věková struktura se významně neliší od struktury ČR.

poloha a obyvatelstvo		
ukazatel	měrná jednotka	údaj
rozloha kraje	km ²	5 335,22
délka státní hranice se SRN	km	250
počet obcí	počet	353
počet obyvatel	tisíc obyvatel	819,7
hustota obyvatel	obyv./km ²	153,6

Údaje z roku 2002

Infrastruktura

Ze situační analýzy vyplývá, že technická infrastruktura v kraji je v porovnání s jinými kraji ČR na dobré úrovni.

Stručná charakteristika stavu a potřeb :

Dopravní infrastruktura

- současný stav nadřazené silniční a dálniční sítě není optimální v souvislosti s tranzitní dopravou přes ČR a vnitrokrasovou dopravou. Její dobudování do podoby, která by korespondovala se stavem dopravní sítě v zemích EU je nutné,

- řešení obchvatů řady sídel ve vztahu k vysokým dopravním intenzitám, eliminace vážných dopravních závad v obcích, zkvalitnění přístupů k hraničním přechodům , bylo, bude a je nutné,
- výhodou kraje je páteří moderní síť železnic trasy Děčín-Ústí nad Labem-Roudnice a Ústí nad Labem-Teplice-Most-Chomutov patřící k nejmodernějším železničním tratím v ČR. Očekává se ale útlum v ostatní regionální železniční dopravě,
- výstavba koridoru Vídeň-Brno-Praha-Drážďany zvyšuje tranzitní význam kraje v železniční dopravě a napojuje region na síť evropských železnic v nákladní i osobní dopravě,
- plné využití Labské vodní cesty je podmíněno vybudováním potřebných vodních stupňů, a to i ve SRN,
- letecká doprava má v kraji pouze marginální význam ,
- veřejná doprava ve větších městech odpovídá většinou jejich potřebám. V kraji však nefunguje jednotný systém integrované dopravy, jeho plánovaný rozvoj by měl pomoci zlepšení mobility pracovní síly.

Technická infrastruktura

- zásobování většiny území je z kvalitní vodárenské soustavy Oblastního vodovodu severní Čechy ,
- v rámci odkanalizování jsou koncepčně řešena převážně velká města (značná část sítí je přestárá a vyžaduje rozsáhlé rekonstrukce), nedořešena zůstává tato problematika u menších sídel ,
- čištění odpadních vod je vyřešeno ve větších městech a obcích, téměř 60% obyvatel je napojeno na ČOV ,
- výroba elektřiny v regionu má nadregionální význam, podstatnou část těchto zdrojů provozuje a.s. ČEZ Praha, kapacitně je vyhovující ,
- okresy Louny, Most a Chomutov prochází tranzitní plynovod, který je pro Ústecký kraj zdrojem zemního plynu; dále je kraj zásobován z vysokotlakých plynovodů, které provozuje s.p. Transgas Praha ,
- výrazně nadprůměrný je počet bytů vytápěných dálkovým vytápěním (nad 45%) ,
- z obnovitelných zdrojů lze v budoucnu využívat větrnou energii na hřebenu Krušných hor, geotermální energii, velmi výhodně biomasu z velkých rekultivovaných ploch a vodní energii .

Plochy k podnikání

- rozhodující podmínky pro rozvoj podnikání dávají vymezené plochy ve schválené ÚPD jednotlivých měst a obcí ,
- připravují se podnikatelské zóny a technologické parky, prioritu mají mít území s velkou nezaměstnaností,
- vzniká velký přebytek v nabídkách na využití stávajících provozních ploch a objektů u firem, které buď ukončily nebo omezily vlastní činnost ,
- další prostory vznikají v souvislosti s realizací velkých dopravních staveb – např. kolem dálnice D8 a v prostorách mezi silničními obchvaty měst.

Životní prostředí

V posledních letech došlo k výrazným zlepšením z několika příčin, z nichž jsou nejdůležitější především legislativní opatření, zvýšení výdajů na ochranu ŽP, pokles průmyslové výroby a vlivu zemědělské výroby, snížení těžby nerostných surovin a podílu pevných paliv při spalování a snížení emisí v důsledku technologických opatření. Území kraje zahrnuje Národní park České Švýcarsko a několik chráněných krajinných oblastí (Labské pískovce, Lužické hory, České Středohoří). Jde zpravidla o oblasti s velkým potenciálem rozvoje cestovního ruchu.

I.3 Silné stránky kraje

- výhodná geografická poloha mezi Prahou a Saskem,
- převážně průmyslová aglomerace s vybudovanou energetickou a vodohospodářskou infrastrukturou ,
- rozsáhlá nabídka volných výrobních budov a ploch ,
- možnosti zahraničních investic v regionu s prokázaným zvýšením produktivity ,
- tradice průmyslové výroby ,
- velké množství volných ploch bez infrastruktury (15 000 ha po rekultivacích) ,
- propojení center uvnitř regionu ,
- zavedený těžební, energetický a chemický průmysl (firmy celorepublikového významu) ,
- relativně nízké náklady na pracovní sílu ,
- průchod tranzitního plynovodu a dostatečná kapacita u vysokotlakých plynovodů pro rozvoj ,
- vysoký počet disponibilní pracovní síly, dnes už i kvalifikované.

I.4 Slabé stránky kraje

- převaha výroby s malou přidanou hodnotou,
- nízký počet malých a středních výrobních podniků,
- příliš jednostranná specializace průmyslového odvětví ,
- nerovnovážná hospodářská struktura ,
- pokles zemědělské výroby ,
- image regionu ,
- špatná struktura exportu – vývoz surovin převládá nad vývozem výrobků ,
- slabší terciální sektor (služby) .

II. ZAMĚSTNANOST

II.1 Celková zaměstnanost

Tabulka II/1 - Vývoj počtu zaměstnavatelů

ukazatel (celkový počet)	stav k		
	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
zaměstnavatelé se stavem nad 25 zaměstnanců	1 962	1 960	1 998
zaměstnavatelé v malém a středním podnikání (se stavem do 25 zaměstnanců)	14 713	14 531	14 659
celkový počet zaměstnavatelů	16 675	16 491	16 657

Počet zaměstnavatelů je v Ústeckém kraji stabilizovaný, nedochází již k jejich významnému úbytku. Bohužel však nedochází ani k významnému nárůstu. Logicky převládají malé a střední firmy.

Tabulka II/2 - Vývoj počtu zaměstnanců a OSVČ

ukazatel (celkový počet)	stav k		
	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
zaměstnanci u firem se stavem nad 25 zaměstnanců	235 296	227 308	221 197
zaměstnanci u malých a středních firem (se stavem do 25 zaměstnanců)	67 636	69 123	67 895
osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)	55 227	55 264	55 719
celková zaměstnanost (zaměstnanost u firem všech velikostních kategorií + OSVČ)	358 159	351 695	344 811

Z hlediska zaměstnanosti si však dominantní roli drží stále podniky s více jak 25 zaměstnanci, což je v našem kraji logické, neboť zaměstnanost v kraji byla zejména v minulosti soustředěna u několika průmyslových gigantů. Dochází sice k postupnému snižování počtu zaměstnanců u těchto obřích firem, a to v důsledku restrukturalizace a optimalizace provozů, přesto význam těchto firem pro zaměstnanost v kraji se nezmenšuje. Bohužel malé a střední podniky stále nedokáží vytvářet takový počet nových pracovních míst, který by dokázal vykompenzovat jejich úbytek u firem velkých.

II.2 Volná pracovní místa

Tabulka II/3 - Počet hlášených volných míst podle požadavků na vzdělání

stupeň vzdělání	31.12.2002			30.6.2003			31.12.2003		
	uchaze- či	volná místa	uchaz./ 1 místo	ucha- zeči	volná místa	uchaz/ 1 místo	ucha- zeči	volná místa	uchaz./ 1 místo
bez vzdělání	372	34	10,9	359	3	119,7	371	52	7,1
základní	31 742	525	60,5	31 837	499	63,8	33 022	692	47,7
OU+OŠ	29 582	1 277	23,2	28 495	1 450	19,6	30 401	1 336	22,8
střední všeob.	1 491	14	106,5	1 546	9	171,8	1 595	10	159,5
SOU+SO	10 014	509	19,7	9 848	525	18,8	10 144	465	21,8
vysokoškolské	934	222	4,2	1 041	274	3,8	966	190	5,1
celkem	74 135	2 581	28,7	73 126	2 760	26,5	76 499	2 745	27,9

Z tabulky je patrné, že již delší dobu je ze strany zaměstnavatelů největší zájem o vyučené uchazeče, zejména potom o uchazeče v řemeslnických profesích, jako např.: zedník, zámečnick, obráběč kovů, svářeč, tesař, truhlář, kuchař, prodavačka, šička, švadlena. Přesto se stává, že právě uchazeči v těchto profesích jsou nejvíce zastoupeni mezi uchazeči o zaměstnání. Tento zdánlivě nesmyslný rozpor má několik příčin:

1. Uchazeči mají různá zdravotní omezení, která jim neumožňují vykonávat svou profesi (toto je případ zejména stavebních profesí).
2. V profesi jsou tak malé výdělky, že se uchazeči nevyplatí pracovat (případ prodavaček).
3. Uchazeči nezvládají dobře práci v úkole (případ šiček, švadlen).

Zaměstnavatelé se snaží situaci v mnoha případech řešit zaměstnáváním cizinců či občanů Slovenské republiky, kteří se z jejich pohledu jeví jako levnější a výkonnější pracovní síla.

III. NEZAMĚŠTNANOST

III.1 Základní charakteristika vývoje nezaměstnanosti

Tabulka III/1 – Vývoj nezaměstnanosti

ukazatel (celkový počet)	stav k		
	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
evidovaní uchazeči o zaměstnání	74 135	73 126	76 499
volná pracovní místa	2 581	2 760	2 745
uchazeči připadající na 1 VPM	28,7	26,5	27,9
uchazeči pobírající hmotné zabezpečení	20 522	17 761	19 113
míra nezaměstnanosti v %	17,1	17,1	17,9

Z hlediska míry nezaměstnanosti je kraj, i díky značnému nárůstu nezaměstnanosti na konci roku, stále na prvním místě v rámci ČR, a to zejména díky okresům Most, Chomutov, Louny a Teplice, kde míra nezaměstnanosti patří k nejvyšším v republice a v okrese Most je pak již několik let nejvyšší. Tato situace se může zlepšovat s příchodem nových investorů do Ústeckého kraje, zejména potom do těchto nejhroženějších okresů, což by mělo být **prioritním cílem** jak republikových, tak i krajských orgánů.

III.2 Tok nezaměstnanosti

Tabulka III/2 – Tok nezaměstnanosti

období	nově evidovaní	vyřazení	umístění
za rok 2002	75 039	68 624	48 774
1. pololetí 2003	34 299	35 308	25 543
za rok 2003	70 082	67 718	47 516

Hlavním zdrojem nezaměstnanosti v kraji jsou stále větší firmy, které v minulých letech procházely, a některé ještě stále procházejí, restrukturalizací a s ní spojeným snižováním počtu pracovníků. Nemałym zdrojem nezaměstnanosti jsou také absolventi škol, pro které po jejich příchodu na trh práce jen obtížně nacházíme uplatnění a občané se ZPS. Z hlediska profesního jsou hlavním zdrojem nezaměstnanosti občané nekvalifikovaní, popř. s neúplnou kvalifikací, kteří jsou v mnoha případech z trhu práce vytěšňováni občany kvalifikovanými, kteří z nějakého důvodu (zejména z důvodu snižování počtu pracovníků) přišli o zaměstnání.

III.3 Struktura uchazečů o zaměstnání (vzdělání, věk, délka evidence, KZAM)

Tabulka III/3 - Vzdelanostní struktura uchazečů o zaměstnání

stupeň vzdělání	stav k					
	31.12.2002		30.6.2003		31.12.2003	
	absolutní	v %	absolutní	v %	absolutní	v %
bez vzdělání	372	0,1	359	0,5	371	0,5
základní	31 742	43,0	31 837	43,5	33 022	43,2
OU+OŠ	29 582	40,0	28 495	39	30 401	39,7
SOU+SO	10 014	13,6	9 848	13,5	10 144	13,3
střední všeob.	1 491	2,0	1 546	2,1	1 595	2,1
vysokoškolské	934	1,3	1 041	1,4	966	1,2
celkem	74 135	100	73 126	100	76 499	100

Přes skutečnost, že kvalifikovaní uchazeči nachází zaměstnání snadněji než nekvalifikovaní, je jejich podíl na celkové nezaměstnanosti vyšší. Tato nesrovnalost je způsobena zejména dvěma důvody. Prvním důvodem je skutečnost, že velkou část této skupiny uchazečů tvoří absolventi škol a lidé bez praxe, kteří, jak už jsme uvedli, jsou poměrně těžko umístitelní. Druhý důvod je zcela opačný. Jedná se o skupinu uchazečů v předdůchodovém věku, kteří přes své bohaté profesní zkušenosti přestávají být v některých oborech pro zaměstnavatele atraktivní, a tak i oni jen zřídka nacházejí pracovní uplatnění.

Tabulka III/4 - Věková struktura uchazečů o zaměstnání

věk	stav k					
	31.12.2002		30.6.2003		31.12.2003	
	absolutní	v %	absolutní	v %	absolutní	v %
do 19 let	5 784	7,8	5 406	7,4	5 564	7,3
20-24 let	12 809	17,3	12 471	17,1	12 829	16,8
25-29 let	10 703	14,4	10 599	14,5	10 882	14,2
30-34 let	8 583	11,6	8 630	11,8	9 134	11,9
35-39 let	7 896	10,6	7 807	10,7	8 242	10,8
40-44 let	6 679	9,0	6 514	8,9	6 979	9,1
45-49 let	8 268	11,2	8 142	11,1	8 344	10,9
50-54 let	8 922	12,1	8 639	11,8	9 216	12,1
55-59 let	4 209	5,7	4 545	6,2	4 894	6,4
nad 60 let	282	0,3	373	0,5	415	0,5
celkem	74 135	100	73 126	100	76 499	100

Z hlediska věkového složení nezaměstnaných je patrné, že největší skupinu nezaměstnaných tvoří uchazeči ve věku do 30 let (38,3 %), tj. uchazeči bez praxe. Zároveň je patrný nárůst podílu věkové skupiny nad 50 let na celkové nezaměstnanosti. Patrně se bude jednat o dlouhodobější trend, neboť tato skupina patří mezi nejvíce ohrožené možností ztráty zaměstnání. Opětovný návrat na trh práce je u této věkové skupiny velmi problematický ze dvou důvodů: Za prvé se z hlediska zaměstnavatelů jeví jako neperspektivní. Za druhé jim oprávněně vzniká nárok na vyšší mzdu a jsou tedy pro zaměstnavatele příliš drazí. Z těchto důvodů budou úřady práce věnovat této skupině zvýšenou pozornost, zejména při využívání nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti.

Tabulka III/5- Délka evidence

období	stav k					
	31.12.2002		30.6.2003		31.12.2003	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
do 3 měsíců	13 619	18,4	12 020	16,4	13 126	17,2
3 – 6 měsíců	11 608	15,6	9 808	13,4	11 145	14,6
6 – 9 měsíců	7 689	10,4	7 312	10	7 033	9,2
9 – 12 měsíců	6 110	8,2	7 257	9,9	6 085	7,9
12 – 24 měsíců	13 150	17,8	13 731	18,8	14 324	18,7
nad 24 měsíců	21 959	29,6	22 998	31,5	24 786	32,4
celkem	74 135	100	73 126	100	76 499	100

Z této tabulky je patrná velice nepříjemná skutečnost, a to stálý nárůst počtu uchazečů, kteří jsou v evidenci déle než 12 měsíců. A v rámci této skupiny nárůst těch, kteří jsou v evidenci déle než 24 měsíců. Pro řešení této situace byl v předloňském a loňském roce testován na Úřadě práce v Mostě a v Děčíně nový způsob práce s uchazeči o zaměstnání v rámci projektu „První příležitost“. Výsledkem tohoto nového přístupu by měla být větší aktivita a zodpovědnost uchazečů o práci při řešení jejich nepříznivé situace, v čemž jim úřad práce bude systémově pomáhat. První výsledky realizace tohoto projektu prokazují jeho smysluplnost, což je vidět například ve snížení počtu uchazečů ve skupině 6-12 měsíců. Od 1.1.2004 jsou vytvořeny podmínky pro realizaci tohoto systému na všech úřadech práce Ústeckého kraje.

Tabulka III/6 – Průměrná délka evidence (ve dnech)

ukazatel	stav k		
	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
průměrná délka evidence evidovaných uchazečů	627	678	695
průměrná délka evidence vyřazených uchazečů	296	310	324

Tabulka III/7 – Struktura uchazečů o zaměstnání podle Klasifikace zaměstnání (KZAM)

třída zaměstnání	stav k					
	31.12.2002		30.6.2003		31.12.2003	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
tř. 1 – zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	387	0,5	411	0,6	431	0,6
tř. 2 – vědečtí a odborní duševní pracovníci	2 145	2,9	2 327	3,2	2 358	3,1
tř. 3 – techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	4 913	6,6	5 078	6,9	5 254	6,9
tř. 4 – nižší administrativní pracovníci (úředníci)	3 529	4,8	3 949	5,4	4 247	5,5
tř. 5 – provozní pracovníci ve službách a obchodě	9 839	13,3	10 385	14,2	11 191	14,6
tř. 6 – kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a v příbuzných oborech	1 218	1,6	1 023	1,4	1 423	1,9
tř. 7 – řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři	11 247	15,2	11 471	15,7	12 544	16,3
tř. 8 – obsluha strojů a zařízení	4 793	6,5	4 854	6,6	5 354	7,0
tř. 9 – pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	26 960	36,3	29 073	39,8	30 665	40,1
tř. 0 – příslušníci armády	51	0,1	68	0,1	81	0,1
nezadáno	9 053	12,2	4 487	6,1	2 951	3,9
celkem	74 135	100	73 126	100	76 499	100

Výčet profesí s nejvyššími počty evidovaných uchazečů:

pomocní a nekvalifikovaní pracovníci,
 prodavači v obchodech,
 řidiči motorových vozidel,
 nižší administrativní pracovníci (úředníci),
 číšník, servírka,
 provozní zámečnick, údržbář,
 zedník,
 příležitostný pomocný pracovník,
 pomocník, uklízeč jinde neuvedený,
 manipulační dělník v průmyslu (ve výrobě),
 automechanik osobních automobilů.

III.4 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání

III.4.1 Absolventi škol a mladiství

Tabulka III/8 - Vývoj počtu evidovaných absolventů škol a mladistvých podle stupně vzdělání

vzdělání	stav k		
	30.9.2002	30.4.2003	30.9.2003
bez vzdělání	54	37	47
základní vzdělání	926	1 542	1 310
OU + OŠ	3 807	2 614	2 068
SOU+SO	3 405	1 241	3 032
střední všeobecné (gymnázium)	316	211	245
VŠ	794	226	301
celkem	9 302	5 871	7 003

Mladí lidé se po ukončení vzdělávacího procesu až příliš často místo plynulého přechodu do praxe stávají registrovanými uchazeči o zaměstnání. Postupně tak ztrácejí teoretické a odborné znalosti, aniž by získali jakékoliv pracovní návyky a dovednosti.

Řada zaměstnavatelů při obsazování volných pracovních míst, pokud jsou za současné velmi nepříznivé situace vůbec k dispozici, preferují pracovníky s odbornou praxí. Proto úřad práce při umísťování absolventů škol a mladistvých uchazečů do zaměstnání využívá všech dostupných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, spolu s intenzivní poradenskou činností.

K úspěšnému umísťování absolventů škol a mladistvých uchazečů, s využitím nástroje odborné praxe, nebo získání kvalifikace mladistvých, přispívá jejich adaptabilita, flexibilita, aktivita, a s ní spojená větší úspěšnost v nalezení pracovního uplatnění, než u dlouhodobě evidovaných uchazečů.

K vyřešení této nepříznivé situace by také mohlo přispět obnovení učňovského školství, kdy se každý učeň učil pro někoho. Na jedné straně by si zaměstnavatelé mohli takto vychovávat a připravovat kvalifikovanou pracovní sílu. Na druhé straně by se eliminovaly situace nesmyslného chrlení absolventů v profesích, které vlastně nikdo nepotřebuje.

III.4.2 Uchazeči se ZPS

Tabulka III/9 – Vývoj počtu uchazečů se ZPS

ukazatel (celkový počet)	stav k		
	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
uchazeči se ZPS	8 374	8 643	8 937
podíl na celkovém počtu uchazečů	11,29	11,82	11,68

Vzhledem k vysokému procentu nezaměstnanosti v Ústeckém kraji je umístění občanů se ZPS velice náročný úkol. Tito občané mají pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav podstatně omezenou možnost pracovního uplatnění, a to ve zcela úzkém okruhu zaměstnání, případně zaměstnání za mimořádně upravených podmínek.

Uchazeči se ZPS jsou umísťováni s poskytnutím hmotného zvýhodnění ve prospěch zaměstnavatele. Další možnosti umístění jsou především výrobní družstva invalidů, svazy zdravotně postižených, chráněné dílny a pracoviště, která zřizují zaměstnavatelé. I přes příspěvky na provoz a zřízení pracovišť, které jsou zaměstnavateli poskytovány, jich je stále ještě nedostatek. Některým občanům, kterým je přiznána ZPS, nebo částečný invalidní důchod z jakýchkoliv zdravotních důvodů (pracovní úraz, nemoc z povolání apod.), doplácí zaměstnavatel po celou dobu evidence částky do výše rozhodného výdělku. Pojišťovna Kooperativa, u které je převážná část našich uchazečů přihlášená, vyplácí svým klientům pravidelné měsíční částky. Proto není většinou ze strany uchazečů zájem o jakékoliv zaměstnání.

Z hlediska nejbližší perspektivy se situace u této skupiny bude vyvíjet spíše nepříznivě, neboť se objevují signály, že zaměstnavatelé budou rušit uměle vytvořená pracovní místa pro občany se ZPS.

III.5 Ohrožené mikroregiony v jednotlivých okresech

Tabulka III/10 – Charakteristika mikroregionů (nezaměstnanost více než 20%)

název mikroregionu	ekonomicky aktivní obyvatelé	počet uchazečů	míra nezam.
mikroregion Most-Jih	1 679	648	38,6
mikroregion Most –Venkov	2 609	902	34,6
mikroregion Most-Hory	555	141	25,4
mikroreg. Litvínov a okolí	19 946	4 914	24,7
mikroregion Vejprty	2 504	599	23,9
mikroregion Most	36 542	8 333	22,8
mikroregion Krupka	6 745	1 487	22,1
mikroregion Jirkov	11 922	2 602	21,8
mikroregion Bílina	10 580	2 236	21,1
mikroregion Duchcov	11 425	1 487	20,2

Podrobnější charakteristika mikroregionů s nezaměstnaností nad 20%:

Mikroregion Most-Jih: pro tento mikroregion je charakteristická převaha zemědělské výroby před zaměstnaností v průmyslu, a tak tu dnes neexistuje prakticky žádný významnější zaměstnavatel a většina obyvatelstva je nucena za prací dojíždět. Samotné zemědělství po rozpadu státních statků není již dnes schopno tyto občany zaměstnávat a jejich uplatnění na trhu práce je, vzhledem k jejich profesní struktuře, obtížné. Navíc se i zde projevuje zhoršení dopravní obslužnosti, a tím i menší možnost za prací dojíždět.

Mikroregion Most-Venkov: v tomto regionu jsou obce, které tvoří jakési předměstí města Mostu a jsou s ním velice úzce provázány. Charakteristický je menší počet ekonomicky aktivního obyvatelstva a menší počet pracovních příležitostí. V dřívější době byla většina obyvatel mikroregionu zaměstnána na dolech a v zemědělství, kde však dnes je počet pracovních míst velmi omezený. Limitujícím faktorem pro získání zaměstnání je také dopravní obslužnost.

Mikroregion Most-Hory: jak už z názvu vyplývá, jedná se o horskou část okresu Most se vším, co je pro horské oblasti typické, tzn. odlehlost, špatná dopravní obslužnost, malý počet obyvatel a neexistence průmyslu. Nezaměstnanost je zde především sezónní, tedy v zimě roste a v létě klesá.

Mikroregion Litvínov a okolí: v tomto mikroregionu okresu Most je soustředěno několik velkých zaměstnavatelů regionálního významu, zejména zástupci chemického průmyslu a textilního průmyslu. Zejména restrukturalizace, která proběhla v chemickém průmyslu, přinesla v tomto mikroregionu poměrně vysokou nezaměstnanost.

Mikroregion Vejprty: jedná se o horskou oblast. Hlavní problémem tohoto mikroregionu je nedostatek volných míst a nemožnost umístění vhodných investorů do této lokality. V roce 2003 se připravoval projekt „Práce řízená z domova“, kdy ve spolupráci Úřadu práce v Chomutově a ČEZ a.s. bylo dohodnuto darovat městu Vejprty 70 PC sestav firmou ČEZ a.s. pro uplatnění v domácnostech nezaměstnaných v horské části regionu, ale projekt nebyl realizován, neboť město Vejprty nemůže projekt garantovat a dar přijmout z finančních důvodů. Projekt nebude zřejmě realizován a o jeho existenci se rozhodne do konce 1.pol.2004.

Mikroregion Most: Tento mikroregion tvoří samotné okresní město Most. Charakteristická pro tento mikroregion je vysoká koncentrace ekonomicky aktivního obyvatelstva i pracovních příležitostí. Problematickou skupinou v tomto regionu zůstávají romští občané, především obyvatelé sídliště Most 14 ("Chánov"), kde jsou prakticky všichni obyvatelé bez zaměstnání a pobírají pouze sociální dávky.

Mikroregion Krupka: V tomto mikroregionu, jehož rozloha je 47 km², žilo podle výsledků sčítání lidu k 1.3.2001 celkem 13 318 obyvatel (6 745 ekonomicky aktivních). Mikroregion tvoří město Krupka. Jedná se o mikroregion s nejvyšší mírou nezaměstnanosti v okrese Teplice. V mikroregionu Krupka převládá průmyslová výroba, pracovních míst je zde však velký nedostatek. Obyvatelé tohoto mikroregionu proto vyjíždějí za prací (dostatečné autobusové i vlakové spojení) do Teplic a okolí, v menší míře též do okresu Ústí nad Labem. V mikroregionu Krupka byla na začátku července 2003 zahájena výstavba průmyslové zóny Krupka, kde by v budoucnu mělo najít zaměstnání cca 2 500 lidí.

Mikroregion Jirkov: leží v průmyslové části okresu Chomutov a sousedí s okresem Most. Vlivem restrukturalizace těžby uhlí, zejména na Mostecku, dochází ke značnému snižování pracovních sil, což se negativně odráží do oblasti Jirkova, která se vyznačovala vysokou vyjížděnkou za prací do přílehlého regionu. Zhoršování ekonomických podmínek obyvatelstva se promítá v nízké poptávce po pracovních silách v odvětví služeb a obchodu. V mikroregionu dosud chybí zóna pro nové investory.

Mikroregion Bílina: V tomto mikroregionu, jehož rozloha je 123 km², žilo podle výsledků sčítání lidu k 1.3.2001 celkem 20 188 obyvatel (10 580 ekonomicky aktivních). Mikroregion tvoří město Bílina a 6 obcí - Hostomice, Hrobčice, Kostomlaty pod Milešovkou, Lukov, Měrunice a Světec. Jedná se o mikroregion s největším podílem uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním (54,2 %). Jde o převážně průmyslovou oblast. Z některých obcí na jihu teplického okresu (Měrunice, Hrobčice, Lukov) je nevyhovující dopravní spojení do okolních měst a obcí.

Mikroregion Duchcov: V tomto mikroregionu, jehož rozloha je 161 km², žilo podle výsledků sčítání lidu k 1.3.2001 celkem 22 645 obyvatel (11 425 ekonomicky aktivních). Mikroregion tvoří 4 města - Duchcov, Hrob, Košťaly, Osek a 7 obcí – Háj u Duchcova, Jeníkov, Lahošť, Ledvice, Mikulov, Moldava a Zabuřany. Míra nezaměstnanosti se v tomto mikroregionu pohybovala v průběhu roku 2003 v rozmezí 18,7 - 20,2 % a byla zde nejnižší nabídka pracovních příležitostí. V mikroregionu Duchcov převládá průmyslová výroba.

IV. CIZINCI NA TRHU PRÁCE

Tabulka IV/1 - Zaměstnávání cizinců

ukazatel	stav k		
	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
počet platných povolení	1 520	1 187	1 256

Situaci v zaměstnávání cizinců, lze pokládat za stabilizovanou. Cizinci zde vykonávají jednak práce, o které není ze strany občanů ČR zájem, jednak zde pracují v profesích, kde přetrvává převis poptávky nad nabídkou, či se jedná o vysoce kvalifikované specialisty zahraničních firem, kteří zde vykonávají manažerské funkce.

V. AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

V.1 Vynaložené finanční prostředky na APZ

Tabulka V/1 - Výdaje na politiku zaměstnanosti (v tis. Kč)

položka	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
výdaje na politiku zaměstnanosti celkem	1 266 450	581 546	1 246 408
v tom na pasivní politiku	662 881	348 339	688 233
na aktivní politiku	603 569	233 207	558 175
podíl APZ na PZ v %	47,66	40,10	44,78

Tabulka V/2 – Skutečné výdaje APZ dle jednotlivých nástrojů včetně závazků z minulého období (v tis. Kč)

nástroj APZ	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
společensky účelná pracovní místa u zaměstnavatelů - na zřízení	11 090	7 600	8 075
společensky účelná pracovní místa u zaměstnavatelů - na mzdy	105 337	40 185	99 556
společensky účelná pracovní místa u samostatně výdělečně činných osob	11 301	7 608	19 530
absolventská místa	66 165	29 527	66 314
veřejně prospěšné práce	261 679	88 871	226 515
chráněné dílny a pracoviště - zřízení	13 178	6 145	15 255
chráněné dílny a pracoviště - provoz	27 847	17 575	28 543
rekvalifikace	90 305	32 611	82 550
fond PALMIF	939	0	0
ostatní (semináře, expertízy, §24a, apod.)	16 728	3 085	11 837
celkem	604 569	233 207	558 175

V.2 Nově vytvořená pracovní místa v rámci jednotlivých nástrojů APZ

Tabulka V/3 - Počet uchazečů umístěných na vytvořená pracovní místa v rámci jednotlivých nástrojů APZ

nástroje APZ	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
společensky účelná pracovní místa u zaměstnavatelů - na zřízení	344	247	278
společensky účelná pracovní místa u zaměstnavatelů - na mzdy	1 900	3 310	2 304
společensky účelná pracovní místa u samostatně výdělečně činných	315	296	385
absolventská místa	1 363	1 181	1 345
veřejně prospěšné práce	4 943	3 488	4 079
chráněné dílny a pracoviště - zřízení	227	101	159
chráněné dílny a pracoviště - provoz	875	756	953
celkem	9 967	9 379	9 503

Z tabulky je patrné, že největší podíl na APZ mají stále veřejně prospěšné práce, a to jak z hlediska vynaložených prostředků, tak i z hlediska počtu vytvořených pracovních míst. Velkou měrou se na APZ podílí také nástroj APZ - příspěvek na mzdu při vytvoření společensky účelných pracovních míst.

V.3 Rekvalifikace

Tabulka V/4 - Rekvalifikace uchazečů o zaměstnání a zaměstnanců

ukazatel	31.12.2002	30.6.2003	31.12.2003
<i>rekvalifikace uchazečů o zaměstnání</i>			
počet uchazečů zařazených do rekvalifikací	5 605	4 855	8 023
z toho ženy	3 350	2 725	4 510
absolventi škol a mladiství	946	621	965
osoby se ZPS	326	303	487
rekvalifikaci ukončilo celkem	4 230	3 405	6 748
z toho úspěšně	3 275	3 141	5 903
počet uchazečů umístěných po rekvalifikaci	2 361	1 431	4 093
<i>rekvalifikace zaměstnanců</i>			
počet zaměstnavatelů	23	6	15
počet zaměstnanců zařazených do rekvalifikací	194	34	93

Význam rekvalifikací musí být v souladu s potřebami trhu práce. Směřování prostředků APZ by se mělo v nejbližší době změnit tak, aby byl kladen větší důraz na další vzdělávání uchazečů o práci, a to i za cenu menšího počtu pracovních míst podporovaných z prostředků APZ, i když i tato místa zůstanou významným prostředkem při pomoci k návratu evidovaných uchazečů na trh práce. Koneckonců cílem aktivní politiky zaměstnanosti je zvýšení zaměstnatelnosti a jistě není sporu o tom, že kvalifikovaný a odborně připravený uchazeč, který se umí orientovat na trhu práce, má mnohonásobně vyšší šanci najít pracovní uplatnění.

VI. PROGNOZA VÝVOJE TRHU PRÁCE V DALŠÍM OBDOBÍ

VI.1 Předpokládaný vývoj z celorepublikového pohledu a zejména v Ústeckém kraji (očekávané ovlivňující celorepublikové a „místní“ faktory)

V prvním pololetí roku 2004 očekáváme po nárůstu nezaměstnanosti v lednu její stabilizaci a možná i mírný pokles v souvislosti se zahajováním sezónních prací a uzavíráním dohod APZ. Další nárůst nezaměstnanosti by se měl objevit až v měsíci červnu v souvislosti s příchodem absolventů na trh práce. Z vývoje nezaměstnanosti v uplynulých letech lze odvodit, že nezaměstnanost v následujícím období vzroste, a to zhruba o 0,2 procentního bodu.

Hlavní skupinou uchazečů budou i nadále dlouhodobě evidovaní uchazeči, absolventi, uchazeči se ZPS a především nekvalifikovaní uchazeči se základním vzděláním. Na nezaměstnanost této skupiny působí vysoká míra zdanění práce, která vytlačuje pracovní sílu s nižší kvalifikací z trhu práce směrem k pobírání sociálních dávek. Právě těmto nejproblematictějšími skupinám uchazečů o zaměstnání bude nutno věnovat zvýšenou pozornost.

Zatím lze jen velmi těžko odhadnout počet uměle vytvořených pracovních míst pro občany se ZPS, které budou v průběhu letošního roku ze strany zaměstnavatelů postupně rušeny.

VI.2 Nejvíce ohrožené skupiny uchazečů o zaměstnání a situace v nejohroženějších mikroregionech

Hlavní skupinu uchazečů budou i nadále tvořit dlouhodobě evidovaní uchazeči, absolventi, uchazeči se ZPS, nekvalifikovaní uchazeči se základním vzděláním a uchazeči s kumulací handicapů.

V nejohroženějších mikroregionech nelze očekávat žádné podstatné změny ve vývoji nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti v prvním pololetí nejspíš mírně poklesne.

VI.3 Dvě varianty možného vývoje nezaměstnanosti

Tabulka VI/1 - Předpokládaný vývoj nezaměstnanosti v dalším období

očekávaný stav k	mírnější varianta		pesimističtější varianta	
	počet evidovaných uchazečů	míra nezaměstnanosti v %	počet evidovaných uchazečů	míra nezaměstnanosti v %
30.6.2004	78 000	18,2	80 000	18,7
31.12.2004	79 000	18,5	81 500	19,0

VII. Doporučení pro SSZ

1. Informovat úřady práce o výsledcích ukončených kontrol finančních úřadů a finančních ředitelství, zejména o porušení rozpočtové kázně a doporučit správný postup při realizaci APZ, stanovit povinné náležitosti jednotlivých ustanovení dohod APZ.
2. Vyřešit metodické nesrovnalosti v realizaci odborné praxe absolventů v organizačních složkách státu v rámci SÚPM ,např. platby povinného pojištění za odpovědnost zaměstnance, ošetřit postupy při pracovní neschopnosti absolventek z důvodu otěhotnění, kdo hradí náklady s výplatou nemocenské a příspěvku v mateřství, zda absolventům přísluší příplatky za práci o sobotách a nedělích, ve svátek a kdo je hradí.
3. Současně s vydáváním nových právních předpisů (nový zákon o zaměstnanosti, nový zákoník práce, nové ekonomické předpisy) vydávat včas i metodické pokyny, dbát na jejich srozumitelnost, přesnost, jednoznačnost a opravdu metodický charakter, včas zajistit školení pracovníků ÚP k novému zákonu o zaměstnanosti a zákoníku práce.
4. Nové verze informačního systému OKpráce uvolňovat k instalaci až po důkladném odzkoušení a odstranění nedostatků.
5. Informace týkající se Evropského sociálního fondu ze SSZ předávat na ÚP ve srozumitelné formě včetně vysvětlení zkratk a pojmů.
6. Změnit právní předpisy o sociálním zabezpečení evidovaných uchazečů o zaměstnání, které velkou část evidovaných uchazečů vůbec nemotivují k nástupu do zaměstnání, ale spíše podporují pasivní způsob života „na dávkách“
7. Vydat metodický pokyn a právně posoudit využívání aktivačních programů, které mají být zabezpečovány nákupem poradenských služeb. Návrh využívání těchto programů byl v rámci pilotáže programů „První příležitost“ a programů Phare 2000 v roce 2003 odzkoušen a osvědčil se. Obsahová náplň a návrh dohody o zařazení uchazeče o zaměstnání byly zpracovány a v loňském roce předány SSZ, ale dosud nebyly na všech úrovních projednány a schváleny.
8. Více individuálně spolupracovat s úřady práce s vysokou mírou nezaměstnanosti (např. více než 15 %) při konstrukci rozpočtu APZ na následující rok s vazbou na konkrétní potřeby daného regionu.
9. Dokončit přípravu předpokladů pro zajištění vzdělávání pracovníků úřadů práce v oblasti Severozápadních Čech.